

Směrnice č. 07

PROTOKOL SEXUALITY

Určeno službě: DOZP
CHB

Určeno: všem pracovníkům a klientům

Účinnost: 1. 7. 2021

O B S A H

ÚVODNÍ USTANOVENÍ	2
Projevy tělesných a sexuálních prožitků.....	2
<i>Přátelství a zamilovanost.....</i>	<i>2</i>
<i>Masturbace .....</i>	<i>2</i>
<i>Mazlení, laskání, pohlavní styk.....</i>	<i>2</i>
<i>Prostituce .....</i>	<i>3</i>
<i>Sexografie a sexuální pomůcky.....</i>	<i>3</i>
<i>Problémové formy sexuality .....</i>	<i>3</i>
Antikoncepce a možné důsledky sexuality	3
<i>Antikoncepční prostředky .....</i>	<i>3</i>
<i>Sterilizace .....</i>	<i>3</i>
<i>Těhotenství a rodičovství.....</i>	<i>4</i>
<i>Pohlavní nemoci .....</i>	<i>4</i>
Kontakt a péče.....	4
Osvěta a prevence	4
<i>Program výchovy a osvěty pro pracovníky.....</i>	<i>4</i>
<i>Sexuální osvěta a výchova klientů .....</i>	<i>4</i>
Zneužití.....	5
Postup při bezprostředním zjištění pohlavního zneužití	6
<i>Podezření a hlášení.....</i>	<i>6</i>
<i>Pomoc oběti bezprostředně po odhalení.....</i>	<i>6</i>
<i>Vyšetřování a hlášení .....</i>	<i>6</i>
<i>Podpora oběti .....</i>	<i>7</i>
<i>Pomoc pachatelů a pracovníkům DbZ.....</i>	<i>7</i>
Zodpovědnost pracovníků a odborníků	7
<i>Obečná odpovědnost.....</i>	<i>7</i>
<i>Odpovědnost ve výchově a sexuální osvětě .....</i>	<i>7</i>
<i>Sexuální důvěrník .....</i>	<i>7</i>
<i>Intenzivní terapie a odborná pomoc .....</i>	<i>8</i>
<i>Odbornost a její zvyšování .....</i>	<i>8</i>
Postavení rodičů a zákonných zástupců.....	8
ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ.....	8

ÚVODNÍ USTANOVENÍ

Postoje, hodnoty a normy k sexualitě lidí s mentálním postižením v Domově „Bez zámků“ Tuchořice (dále jen DbZ):

Sexualita je podstatná a cenná součást lidského života, která vede k pocitu vlastního sebeuvědomění, osobního štěstí a naplnění. Každý člověk je sexuální bytost a má právo na prožití vlastní sexuality. Platí to bez výjimky i pro lidi s mentálním postižením.

Snahou DbZ je pomoci klientům prožít jejich sexualitu způsobem, který si zvolí a který jim vyhovuje v souladu s platnými normami.

Snažíme se též o posílení právního vědomí klientů a jejich obranyschopnosti proti sexuálnímu zneužívání a špatným, či traumatizujícím sexuálním zkušenostem.

Sexualita, v souladu s normami, které jsou v současné době v naší kultuře obecně přijímány, přispívá ke kvalitě života lidí s mentálním postižením.

Zastáváme následující hodnoty:

- ✓ všechny úrovně prožití sexuality jsou rovnocenné,
- ✓ sexualita mezi lidmi stejného pohlaví je stejně hodnotná, jako sexualita opačných pohlaví,
- ✓ homosexualita není brána jako úchylna,
- ✓ sexuální výchova lidí s mentálním postižením zahrnuje i problémy rodičovství a péče o děti (obvykle jim chybí reálná představa, co péče o dítě a jeho výchova obnáší), **proto není cílem sexuality lidí s mentálním postižením plození dětí.**

Nejdůležitějším hlediskem sexuálního vztahu je rovnocennost.

Důraz klademe na odpovědnost, dobrovolnost, vzájemnou úctu, emoční rovnocennost a oboustrannou radost. Nerovnocenný vztah, vztah uplatňování moci či převahy mezi mentálně postiženými navzájem, nebo mentálně postiženými a ostatními lidmi je považován za sexuální zneužití, pokud jde o kontakt nechtěný nebo takový, že by měla oběť pocít, že kontakt nemůže odmítnout.

DbZ se snaží o kultivaci sexuality klientů. Přístupnou formou vzhledem ke stupni jejich postižení jsou klientům poskytovány informace o fyziologii pohlavních orgánů, sexualitě a vzájemných partnerských vztazích.

Projevy tělesných a sexuálních prožitků

Přátelství a zamilovanost

DbZ podporuje vzájemné vazby mezi klienty (i z jiných zařízení). Umožňuje vzájemné návštěvy, společné akce, dopisování, společné pobyty. Pokud dlouhodobější vztah přeroste ve vztah hlubší, budeme se snažit zajistit společné soužití. Podmínky budou dány situací konkrétního vztahu a podmínkami v DbZ.

Respektujeme tyto formy vztahů: *přátelství*
zamilovanost
spolubydlení

Masturbace

Je přípustná forma sexuality klientů DbZ a zdravým sebevyjádřením, ať má daná osoba sexuální vztah k partnerovi nebo ne. Klienti jsou v této sexuální aktivitě poučeni o pravidlech. Jsou poučeni a soustavně vedeni k dodržování osobní a intimní hygieny. Je to intimní záležitost jedince. Je přípustná i mezi partnery, ale pouze v soukromí a se souhlasem obou partnerů bez účasti dalších osob.

Mazlení, laskání, pohlavní styk

Jedná se o intimní záležitost partnerů bez účasti dalších osob. Podmínkou je oboustranný souhlas, dobrovolnost a rovnocennost obou partnerů. Musí být respektována legislativní

opatření. Milování je přípustné v heterogenním i homosexuálním vztahu. Klienti jsou poučeni o vhodné antikoncepci.

Prostituce

Pokud není klient schopen navázat partnerský vztah, pohlavní styk se sexuální asistentkou ani s prostitutkou není umožněn. Zároveň za něj nepřijímáme odpovědnost mimo rámec DbZ. Klientovi jsou sexuálním důvěrníkem vysvětleny důsledky této možnosti (nakažení pohlavní chorobou, nemalá finanční náročnost).

Provozování prostituce klientů v rámci DbZ je nepřipustné.

Sexografie a sexuální pomůcky

Sexografie a používání sexuálních pomůcek jsou u klientů přípustné. Prohlížení sexografie je záležitostí intimní, která ve vztahu vyžaduje rovnocennost, dobrovolnost, souhlas partnera. Vylučuje se dětská pornografie, s násilím, sadomasochistická, se zvířaty a těhotnými ženami. Používání sexuálních pomůcek patří do intimní zóny a je možné pouze v soukromí.

Problémové formy sexuality

Jako např. pedofilie, exhibicionismus apod. jsou v DbZ nepřipustné.

Antikoncepce a možné důsledky sexuality

Antikoncepční prostředky

Antikoncepce je důležitou součástí sexuálního života a sexuální výchovy klientů DbZ. DbZ zajišťuje sexuální výchovu klientů (podle stupně postižení), trénink v používání antikoncepce, poradenství, odborné vyšetření lékařem specialistou (gynekolog). Ten určí vhodné zavedení antikoncepce.

Antikoncepci si klient hradí ze svých prostředků.

Zavedení antikoncepce je podmíněno poučeným souhlasem klienta, odborným vyšetřením a souhlasem opatrovníka. Každý klient bude seznámen s používáním antikoncepce v rámci sexuální výchovy DbZ dle stupně postižení ve skupině nebo individuálně.

Druhy antikoncepce a jejich vhodnost:

- bariérové (kondom), důraz na kondom klademe proto, že zabraňuje sexuálně přenosným nemocem
- hormonální prostředky
- nitroděložní tělísko

Mezi zásady bezpečného sexu patří také sexuální zdrženlivost, pro kterou se může klient svobodně rozhodnout.

Sterilizace

Ke sterilizaci klienta lze přistoupit pouze v případě, že:

- ✓ budou dodrženy legislativní úpravy, které se sterilizace týkají,
- ✓ klient dá poučený souhlas a nebude u něj možné aplikovat antikoncepci (kontraindikace),
- ✓ klient bude poučen o tom, co se s jeho tělem bude dít, o jaký zákrok se jedná a jaké důsledky tento zákrok přináší (vhodnou formou).

Ke spolurozhodování o tom, přistoupí-li klient nebo jeho zákonný zástupce k žádosti sterilizaci je v rámci DbZ určena komise zahrnující:

- ✓ klienta,
- ✓ opatrovníka,
- ✓ vedení DbZ,
- ✓ sexuálního důvěrníka,
- ✓ přizvaného odborníka (psycholog, právník, lékař, sociální pracovník),

- ✓ odborníka na instituci nezávislého,
- ✓ klíčového pracovníka.

Těhotenství a rodičovství

Cílem partnerského a sexuálního života klientů v DbZ není zplození a výchova dětí. DbZ nemůže poskytovat péči klientům, pokud se rozhodnou pro rodičovství. Na tuto péči není DbZ zařízen a v případě, že se klienti rozhodnou pro rodičovství, nebude jejich setrvání v DbZ možné. Bude jim však poskytnuta odborná pomoc ve spolupráci s kompetentními orgány činnými v péči o rodinu a dítě.

Pohlavní nemoci

Součástí sexuální výchovy DbZ je výukový program pro klienty o sexuálně přenosných nemocích. Klienti budou vedeni k používání kondomu nejen z hlediska antikoncepce, ale i jako prevence před přenosnými pohlavními chorobami. Součástí programu sexuální výchovy je posilování dlouhodobých partnerských vztahů a objasňování rizik promiskuity.

Kontakt a péče

Všechny formy kontaktu mezi klienty jsou přípustné, pokud jim nepůsobí psychickou ani fyzickou újmu a jsou založeny na souhlasu dobrovolnosti a rovnocennosti.

Formy kontaktu mezi klienty a personálem jsou přípustné, pokud nepůsobí fyzickou či psychickou újmu a nejsou sexuální nebo se sexuálně zabarveným chováním:

- klient by si měl co nejvíce pomoci sám,
- klientovi by mělo být pomoheno slovně nebo je možné použít názorné pomůcky,
- pokud nestačí slovní pomoc, pomůžeme s lehkou fyzickou pomocí (vedeme ruku klientovi),
- při intimní osobní hygieně komentujeme slovně každý krok tak, aby klientovi bylo jasné, co s ním budeme provádět - **vždy používáme ochranné rukavice a jednorázovou mycí žinku a nenavazujeme oční kontakt.**

Osvěta a prevence

V sexuální osvětě se stavíme za tyto základní hodnoty:

- a) sexualita je součástí života a je důležitou součástí vlastní identity každého jedince
- b) považujeme za důležitou výchovu k sexuální odpovědnosti
- c) zastáváme hledisko rovnocennosti vztahu (sexuální využívání druhé osoby je nepřipustné)

Program výchovy a osvěty pro pracovníky

Všichni pracovníci DbZ jsou seznámeni se základními pojmy a přístupy k sexualitě, které jsou obsaženy v tomto závazném protokolu, a jsou v nich proškoleni formou přednášek a zkušeností z výcviku.

Sexuální důvěrník je zařazen do specializovaných výcviků, zaměřených na sexuální výchovu.

V případě odborných nejasností nebo osobních nejistot mohou pracovníci řešit vzniklý problém rozhovorem se sexuálním důvěrníkem, s vedením DbZ, využít týmové spolupráce na pravidelných poradách. V případě, že nebude možno nalézt uspokojivé řešení, obrátíme se na spolupracující odborníky.

Sexuální osvěta a výchova klientů

Sexuální osvěta a učební látka je přizpůsobena druhu a stupni postižení klienta tak, aby v co největší míře byl schopen výkladu porozumět. Součástí výchovy a osvěty je jednotný sexuální

jazyk, který sjednocuje a kultivuje jednotlivé pojmy - penis, vagína, soulož, masturbace, kondom (prezervativ), orální, anální sex.

Zavazujeme se k přiměřenému, odůvodněnému výcviku ve vztahu k plánovanému rodičovství. Nicméně jsou nám známa skrytá rizika společného života a DbZ nemůže chránit každého jednotlivce, pokud jde o kontrolu početí, těhotenství a pohlavně přenosných chorob. Při vstupu nového klienta do zařízení budou zpracovány jeho potřeby a znalosti. Klient bude seznámen s hodnotami sexuální výchovy v DbZ.

Zaměření jednotlivých okruhů výchovy a osvěty:

- citová výchova, výchova k uvědomění si vlastní identity, individualita, sebeláska
- partnerský vztah, přátelský vztah
- fyziologie těla muže a ženy
- masturbace
- pohlavní styk
- vědomí o tělesné a sexuální hygieně
- formy sexuality vhodné a nevhodné
- pohlavně přenosné nemoci
- početí, rodičovství a antikoncepce
- pohlavní zneužití - právní vědomí a obranyschopnost klientů před zneužitím

Formy výchovy sexuality

- přednášky odborníka (psycholog, sexuolog)
- práce sexuálního důvěrníka (skupinový a individuální výcvikový program sexuální výchovy podle stupně postižení)
- nácvik dovedností
- práce s názornými pomůckami
- příprava na partnerský život
- popř. spolupráce s odborníkem (psycholog, sexuolog)

Zneužití

Zneužití je každý přístup k lidem s mentálním postižením, který ohrožuje jejich tělesné nebo duševní blaho a je důsledkem jednání nebo zanedbávání od lidí, s nimiž lidé s mentálním postižením přicházejí do styku. Není při tom rozhodující, jestli se člověk s mentálním postižením tímto přístupem zdá či nezdá být zraněn či poškozen. Selhání povinnosti vystoupit a jednat v zájmu člověka s mentálním postižením je také formou zneužití.

Každé zneužívání je třeba přerušit a ohlásit. Neohlášení zjištěného zneužití je trestné.

Základní formy zneužívání:

- tělesné
- psychické
- sexuální

Sexuální zneužívání je každé sexuální nebo sexuálně zbarvené chování nebo sexuální kontakt mezi lidmi s mentálním postižením a lidmi, kteří jim mají poskytovat ochranu a péči nebo lidmi, kteří mají nad nimi rozumovou či emoční převahu. Každý sexuální kontakt mezi lidmi s mentálním postižením navzájem nebo lidmi s mentálním postižením a ostatními lidmi je považován za sexuální zneužití, pokud jde o kontakt nechtěný nebo takový, že oběť měla pocit, že kontakt nemůže odmítnout. Sexuální zneužití obsahuje složku psychickou a patří k závažným porušením lidských práv.

Kontakty neodpovídající kritériu rovnocennosti a dobrovolnosti jsou sexuálním zneužitím.

Pohlavní zneužití - sexuálním zneužíváním rozumíme, používá-li jedinec svou moc, aby ukojil své vlastní potřeby sexuálními nebo sexuálně motivovanými akty na jedinci mladším patnáct let, nebo na osobě svěřené doзору mladší osmnáct let. Na osobě svěřené doзору bez věkového omezení při zneužití její závislosti.

Sexuální akt znamená dotýkat se, osahávat, osahávání prsů, genitálií, proniknutí předmětem, prsty, penisem, masturbace.

Sexuálně motivované jednání znamená francouzské líbání, exhibicionismus, (pokud nutíme člověka mladšího patnáct let, osobu nám svěřenou doзору mladší osmnáct let, osobu nám svěřenou doзору bez věkového omezení při zneužití její závislosti, exhibicionismus sledovat nebo přímo provádět, jedná se o zneužití), hry s lechtáním, přitisknutí na sebe, třením.

Sexualizující klima znamená sexualizovaná řeč, pornografické filmy, fotografie, pozorování při svlékání a koupání.

Ke zneužívání může vést závislý vztah, kdy ten, kdo má moc může zneužít autoritu, používat násilí, vyhrožovat, oklamávat sliby a dárky, upřednostňovat zneužívaného. Cílem zneužití je uspokojení potřeb rozumově vyspělých. Dospělý, rozumově vyspělý jedinec má vědět, že osoba mladší patnácti let nemůže dát souhlas k sexuálním kontaktům, protože neumí zvážit rozsah a význam svého počínání.

Pracovníci DbZ nesmí zneužít závislosti osob svěřených jejich doзору a navázat s nimi sexuální kontakt. Takové počínání, i když se souhlasem oběti, je považováno za zneužití.

Sexuální zkušenosti, které traumatizují:

- sexuální využívání,
- incest,
- znásilnění,
- sexuální obtěžování,
- ohrožování mravní výchovy, kuplířství,
- pozorování soulože bez porozumění,
- tvrdý až krutý trest za normální sexuální experimentování nebo masturbaci.

Postup při bezprostředním zjištění pohlavního zneužití

Podezření a hlášení

Pokud se pracovník věrohodným způsobem dozví o pohlavním zneužívání, je povinen toto překazít a neprodleně oznámit vedení DbZ. **Každý pracovník, který tak neučiní, je trestně odpovědný.**

Pomoc oběti bezprostředně po odhalení

Po odhalení sexuálního zneužívání je třeba okamžitě zamezit a znemožnit další zneužívání, poskytnout oběti pomoc, podporu, ochranu a lékařskou péči.

Musí se učinit následující opatření:

- ✓ mluvit s obětí, že učiníme vše pro to, aby to všechno hned skončilo a nikdy se neopakovalo,
- ✓ ujistit oběť o tom, že jí věřím, je mi jí líto a není její vina, co se stalo,
- ✓ při poskytování první pomoci po odhalení je vhodné, aby pracovník, který se o činu dozví, byl účasten, ale klidný, protože šok, hněv a nepřátelství mohou zastrašit oběť,
- ✓ zjištěné zneužití je třeba ihned ohlásit vedení DbZ, které zajistí další kroky (zápis, ohlášení).

Vyšetřování a hlášení

Snahou DbZ je, aby výslech oběti byl proveden pouze jednou a oběť nemusela být zraňována dalšími výslechy.

DbZ bude proto v kontaktu s kriminálním policistou – vyšetřovatelem, který se touto problematikou zabývá. Ten předem oznámí, jaké otázky bude chtít slyšet (aby byly průkazné a nebyly návodné), bude do průběhu zasahovat jen minimálně, ačkoli mu bude přítomen.

Výslech bude natáčen na videozáznam, na jehož začátku se oznámí datum, čas a jména všech přítomných. Videozáznam bude proti podpisu předán vyšetřovateli jako průkazný materiál.

Vyšetřování sexuálního zneužití vede vedení DbZ ve spolupráci se sexuálním důvěrníkem, klíčovým pracovníkem, sociálním pracovníkem za přítomnosti odborníka, který je na instituci nezávislý.

Podpora oběti

Oběti bude zajištěna lékařská péče, podpora a poradenství se sexuálním důvěrníkem, psychologem.

Dlouhodobé sexuální zneužívání vede k poruchám osobních hranic, chronickým pocitům viny a špinavosti, k nejistotě a nedůvěře.

Dlouhodobými zneužiteli bývají osoby oběti blízké a známé, což problém nedůvěry a nejistoty umocňuje. Oběť je na jedné straně svazována hrozbami a zatěžujícím tajemstvím, na druhé straně jí ze zneužívání plynou výhody (někdo si jí všimá, dává jí přednost před ostatními apod.).

Dlouhodobá pomoc spočívá v opětovném přijetí sebe jako bytosti, která má svou důstojnost a hranice, a v opětovném rovnocenném začlenění do kolektivu ostatních.

Snahou DbZ je prevence a předcházení zneužití: Na straně personálu usilujeme o dostatečnou vnímavost k signálům pohlavního zneužívání.

Pomoc pachatelů a pracovníkům DbZ

Je žádoucí, aby byl vůči pachateli zaujat postoj pevný, ale klidný. Zdůrazňujeme prevenci a předcházení zneužití. Proškoluje pracovníky, aby se stali vnímavými k signálům sexuálního zneužívání, poskytujeme jim podporu. I pracovníci potřebují ujištění o normálnosti svých pocitů a pomoc při zvládnutí zátěžových situací, mezi něž mohou patřit i projevy sexuality klientů.

Zodpovědnost pracovníků a odborníků

Obecná odpovědnost

Každý z pracovníků DbZ je s tímto protokolem sexuality seznámen a svým podpisem potvrdí jeho respektování a dodržování. Toto platí pro všechny profese v DbZ.

Pracovník nesmí jednat v rozporu s tímto protokolem. Případné porušení bude řešeno jako porušení pracovní kázně.

Informace z oblasti sexuality klientů jsou pouze interní záležitostí.

Odpovědnost ve výchově a sexuální osvětě

Vyslechnutí a ujištění:

Klient má právo obrátit se na pracovníka se svými problémy. Tyto problémy musí být vyslechnuty pozorně a v klidu, v souladu s protokolem sexuality. V případě, že problém sám nezvládne vyřešit, obrátí se na sexuálního důvěrníka. Při zjištění závažného problému se obrátí na vedoucího DbZ. O každém pohovoru vyhotoví pracovník jasný písemný záznam.

Sexuální důvěrník

Sexuální důvěrník absolvuje speciální školení v oblasti sociálních dovedností a sexuality mentálně postižených.

Požadavky na sexuálního důvěrníka:

- ✓ znát své klienty a citlivě na ně reagovat,
- ✓ být vyrovnán s vlastní sexualitou,
- ✓ musí být vyrovnán s užíváním sexuálních výrazů a to jak odborných, tak i slangových a učit klienty slušným názvům,
- ✓ musí být zastáncem myšlenky, že cílem osvěty není potlačit sexualitu,

- ✓ má být tolerantní a chápat sexuální chování ostatních,
- ✓ má být přímý, upřímný a citově stabilní,
- ✓ o svých rozhovorech s klienty si vede vlastní zápisy.

Intenzivní terapie a odborná pomoc

Pokud žádná z předchozích rovin není dostatečná k vyřešení klientova problému, přistoupíme k individuálnímu léčebnému programu. Poradce na této rovině musí být odborníkem v oblasti, které se problém týká - sexuolog a psycholog.

Odbornost a její zvyšování

Účast na dalším vzdělávání pracovníků je nutnou součástí udržení úrovně péče o klienty.

Další vzdělání se provádí formou přednášek odborníků, seminářů a samostudiem. Sexuální důvěrníci absolvují kurz sociálních dovedností a sexuality.

Postavení rodičů a zákonných zástupců

Rodiče a zákonní zástupci budou seznámeni s protokolem sexuality jako závazným dokumentem DbZ. U nově nastupujících klientů bude tento dokument součástí seznámení s podmínkami přijetí do DbZ při podpisu smlouvy o poskytování služeb sociální péče.

ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

Zásadní pravidla ve zjednodušené formě vyplývající z této směrnice:

1. Právo na sexuální život má každý člověk.
2. Všechny formy kontaktu jsou přípustné, pokud klientům nepůsobí psychickou ani fyzickou újmu a jsou založeny na souhlasu, dobrovolnosti a rovnocennosti.
3. Tolerujeme partnerství bez rozdílů pohlaví.
4. Nepodporujeme rodičovství.
5. Klienti mají právo na informace o sexualitě v přiměřené formě.
6. Při tělesném psychickém či sexuálním zneužití má klient možnost obrátit se na klíčového pracovníka nebo na kteréhokoliv pracovníka DbZ.
7. V DbZ je sexuálním důvěrníkem: Mráčková Jitka
Vychytilová Kateřina

V Tuchořicích dne 1. 7. 2021

Domov „Bez zámků“ Tuchořice
příspěvková organizace
439 69 Tuchořice 1
IČ: 00830381 ⑤

Mgr. Martin Nuhlíček, DiS.
ředitel